

FAMILIAR

Apare una-data in septemana — Dominec'a. Pretiulu de prenumeratiune pre unu anu e 5 fl., pe unu semestru 2 fl. 50 cr., pentru Romani'a si Tierile latine pre unu anu 13 franci — lei noi, pre unu semestru 7 franci — lei noi.

Renascerea limbii romanesti in vorbire si scriere.

VIII. Neologismulu si regulele lui.

(Urmare.)

Precumu in desvoltatiunea instintiva a veri-carei limbe, asiá si in folosirea, desfasiorarea si cultivarea ei conscinta jóca rola nu neinsemnata doi factori: analogi'a si sentiulu séu conscirea limbale. Eli privescu infrumosestiarea limbii prein regularea si uniformarea formeloru ei. Tienemu deci consultu a vorbf despre dinsi la acestu locu ceva mai pre largu, cu atátu mai vertosu, căce in tempurile dein urma aplicarea leger analogiei la limb'a-ne renascente deintr' una parte fú dechiarata dea dreptulu gresita. Si pentru ce? Pentru că „limb'a — asiá se dice dein acea parte — desvoltandu-se in modu instintivu de poporulu intregu, nece unu individu isolatu nu este chiamatu a asiediá prein reflexiune apriorica regula, dupa care se se primésca formele cuventeloru nóue. Generatiunile venitórie ale poporulu nostru se voru pronuciá prein usulu loru generale de atunce, dera asta-di nimene nu póte legiferá in acésta materia¹⁾

Acestu argumentu ni se pare fórt debile si labile. Apoi producutorii lui vinu in contradictiune cu sene, candu de alta parte concedu, că dieu la noi suntu pré multe forme neficsate si că una asemenea stare a limbii e bine se se scaimbe; dera intr' unu resufetu lasa in bunulu placu alu scrietoriulu a dice si scrie natie ori natiune, statie ori statiune, discutie ori discusie ori discutiune ori discusiune²⁾ abundentu si stimulentu si alte asemeni. Ce

¹⁾ T. L. Maiorescu Directiia nóua in poesi'a si pros'a rom. (Critice, Bucuresci 1874, pag. 450.)

²⁾ T. L. Maiorescu acolosi, pag. 451 s. u.

alta va se dice acést'a, decátu a prochiamá fóra reserva si a santiuná anaref'a in limba?!

Adeveratu, că veri-care limba, alesu in stadiulu seu mai primitivu, se desvólta mai multu in modu instintivu prein poporulu intregu, si că ea e mare parte opulu sentiului, in cerculu carui-a inse mintea cu respectu la multe fenomene neindoitu cooperédia, colude, colucra cu sentiulu. Apoi inca mai multu inriuresce mintea asup'ra instintulu séu sentiulu limbale in stadiulu de cultivare a cutarei ginti si limbii, candu scrietorii inavutiescu cu deplina conscire si reflexiune graiulu respectivu, faurindu si introducundu sume de cuvente nóue pentru idee, concepte, notiuni culturale nóue. E dreptu mai departe, că sunetele limbali si vorbele, că unele ce procedu dein natur'a spiretulu omenescu si a organeloru vorbirei, se potu numi opu alu naturei, si deci scienti'a limbii séu limbistec'a in temeulu seu se póte nu fóra cuventu numi scientia naturale. Ce urmédia inse dein cele aieptate? Urmédia, că precumu pre alte terimuri ale naturei si scientiei, asiá si pre cestu dein vorba nu numai e iertatu, ci chiaru necesariu si folositoriu a scrutá cu ratiune si reflexiune firea si fienti'a lucrulu si a-i astrage si stabili legile.

Acumu se ne intrebámu, că dis'a scurtare pre terimulu limbeloru la ce resultatu a ajunsu óre dein puntulu de-vedere cestiunatu? A ajunsu la constatarea faptulu că fia-ce limba are una forma si asiá-dicundu croitura propria, unu modelu si — că se graimu cu

espresiunea franceza — fasonu alu seu propriu pentru elementele, cuventele si frasile sale. ¹⁾

Asia e de adeveratu faptulu acest'a, catu abia are lipsa de demustratiuni ulterioarie. Cu adeveratu cine nu scie, ca variele ginti diferu mai multu au mai pucinu intre sene dupa fisionomia, dupa caractru, dupa une si alte caletati spiretali si corporali, provenire-aru aceste diferente dein desposetiuni genetice primordiali, ori dein inriurintie locali, climatece si sociali, ori de verisunde? Cine nu scie, ca in cosecentia acestor'a cutare natiune cerca, iubesce, impamentenesce in cerulu seu une si acelesi forme ale frumosului in imbracamentu, in datine, in cerimonie, in faptele vietiei private si publece scl.?

Camu asia sta lucrulu si cu limbele si in speciale cu limb'anostra rom. Ea inca are proprietatile sale particulari, legile sale, vetemarea caror'a scandaledia pre marea maioritate necorcita a natiunei, intogmai ca pre unu maestru de musica sunetulu disunante intr' una armonia. Ea are proprietati si legi, „quae semper, quae ubique, quae ab omnibus fure oserbate si se oserba, pana candu disunanti'a suneteloru, vorbeloru si formeloru straine nu turbura sentiulu limbale naturale, pana candu usulu reu alu vorbirei nu devinge natur'a originaria a limbei „natura vinta dal costume' cumu disese Petrarca.²⁾ Si noi credemu, ca e de detorinti'a literatoriloru nostri de a ajuta, prein studiu seriosu si coscientiosu alu istoriei limbei, ca natur'a ei se nu devina invinsa prein usulu reu, care in impetulu culturai, ce trebue asia dicundu in fuga mare se ne insusimu, amenintia a se intari totu mai multu si in mai multe puncte.

In starea-ne actuale de transitiune la una cultura superioaria nu potemu ascepta de la glote, de la poporulu rom. mai de diosu, ca elu se fia in stare a judeca de buna ori de rea form'a gramatecale a miie si miie de cuvente noue, ce introducemu in limb'a literaria. Desi sentiulu lui limbale in regula e mai necoruptu si mai viu decatu alu cultiloru si eruditiloru, elu va primi cu incetulu, in mesur'a culturai ce si-va apropiia, cuventele si frasile noue in forma rom. buna ori in forma rea, dupa cumu i le voru da literatorii. Ca exemplu palpabile ne ar pote sierbi intru acest'a trecutulu nostru celu mai demultu si celu mai de aprupe. Atunce poporulu rom., diacundu in adunca si deplorabile ignorantia, prein baserec'a-ne slavonita si dupa acea grecita si prein administratiunile politece slava, greca, turca, ungurasca in modu analogu si-deformase limb'a cu atata spudia de ingredientie straine. De ce acumu se-lu adapamu, ca se graimu asia, se-lu adapamu denou si in deplina conscire cu fiere inlocu de miere? De ce se ne corcimu limb'a si mai departe si cu voia prein noue forme rele? De ce prein de acestea se ne corumpemu si stricamu si mai multu sentiulu limbale si pana acumu destulu de debiletatu, in locu

¹⁾ Ponorî Thewxewk Emil A magyar nyelv sajtáságai, Budapest 1873, pag. 35.

²⁾ Asia si Quintilianu Instit. 1. 5. 29: „Si consuetudo vicerit, vetus lex sermonis abolebitur.“

ca prein studiulu istorecu alu limbei dupa potintia se ni-lu revivificamu si indereptamu? Ar fi lucru tristu, candu scienti'a numai cu pretiulu stricatiunei limbei s'ar pote castiga casi candu scienti'a ar vre se ne dica: totu un'a e ori-cumu vei vorbi si scrie romanesc, numai se vorbesci si scrii scientifecu!

Scurtu: limb'a rom. cu form'a, structur'a, croitur'a sa peculiaru nu concede neconditiunatu intrarea in dominiulu seu si susceperea vre unei vorbe noue, fia acesta denou formata dein tesaurulu lesicale propriu alu romanesci, fia impromutata de la straini; ei mai antaiu i imprime si pretinde a i-se imprime timbru si coloritu romanesc. Cuventulu si graiulu nou, spre a nu ne vetema sentiulu limbale natiunale, are a se conforma pre catu numai se pote si a se acomoda tipului altoru cuvente si frasi genuine romanesci mai vechie, are se respecte cu scumpetate legile si formele respective ale limbei, are se imbrace uniforma romana. Est'a e legea analogiei.

Radecin'a analogiei si a reguleloru ei in ori-care limba este sentiulu seu conscirea limbale. Se vedemu dera, ce intielegemu sub cestiunatulu sentiu si ce valore trebue se i atribuimu?

Sentiulu limbale abia se pote fini cu acuratetia logica, intogmai precumu anevoia e de definitu in astractu obiectulu estesei, frumosulu. De consultamu pre unu Schleicher, dinsu ne spune ca e „acelu sentiu, care semte si sustiene activetatea elementeloru singurite ale vorbei.“ De recurentu la Gutzlaff, capetamu respunsu, ca sentiulu seu „conscirea limbale e preceperea vivace a radecinei si flesiuinei cuventului.“ De intrebamu pre altii, ne respundu in altu modu si alta forma. Cu unu cuventu: elu e casi unu instinctu alu naturei omenesci.

Asia este. Sentiulu limbale se asemena cu aceli stremuri primitivi naturali ai diverseloru soiuri de animalie, carii fora vre una scaimbare notabile se straplanta dein generatiunile in generatiunile acestor'a, fiere-aru ele duse si mutate in ori-ce locu si sub ori-ce clima. Numai catu omulu, amesuratu vietiei sale spiretali consciute si libertatei arbitriului seu, despune mai liberu, mai dupa placu cu sunetele, ce esprimu misicamentele spiretali dein leintru-si. Prein firulu si fragedulu sentiu, ce-lu numimu limbale, omulu rom. si dein poporu p. e., nascutu dein parinti rom. si crescutu in impregiurime, unde se vorbia una limba rom. curata si necorupta si nefalsificata, semte, afla si nimeresc rostirea, fonetic'a, intonarea, form'a si structur'a genuina in vorbirea rom.: intogmai precumu cunoscutoriulu de artea musicale scie destinge in cantu sunetele false si discordanti de cele armoniose si intogmai precumu, dupa dis'a lui Cicerone, ascultatoriulu simpliculu semte infuintia si scie apreitiu valorea oratoriului.

Acelu „nu sciu ce“ a lui Ovidiu ¹⁾ care imprós-peta in mintea si anim'a nostra neincetatu remisinsc-

¹⁾ Ovidius: „Nescio qua natale solum dulcedine cunctos Capit, et immemores non sinit esse sui.“

tiel patriei amate; care unu Byron in poemele sale lu-atrage cătra patri'a-si, desf despretiuita; care pre Romanu lu face in „négra strainatate“ a patimf de dorulu tieiei sale, ce in parte inca lu-despretiuesce si persecuta; care in facine nasce si nutresce dorint'a de asi aflá repausulu ultimu in pamentulu, unde fuse nascutu si crescutu: éca cu ce mai sémena semtiulu limbale! Instintulu nostru limbale este si remane totdeun'a in legatura mai multu au mai pucinu strinsa cu impregiurimea primei nóstre copilarie, cu primele voci suave ce resunara depre budiele dulcei mame, cu vultulu iubitoriloru parinti, frati, si sorori cu nenocintile nóstre jocarfe si bucurie copilaresci, scl. Ést'a intru atât'a câtu si celu ce — cufundatu in tumultulu afaceriloru lunei civilate ori redicatu in atmosfer'a, pre câtu inalta, pre atâtu rece a scientiei — in cosecenti'a culturai suferi mari scaimbári cu respectu la semtiemintele si privintiele sale dein teneretie: si pre acel'a lu incanta, farmeca si atragu dulcile sunete ale limbei natiunali, si acel'a pastrédia unu anumitu semtiu pentru sunetele, formele, proprietátile genuine ale limbei sale mumesci. Cu alte cuvente: semtiulu limbale si si usulu vorbirei suntu concepte analóge si statórie in stricta relatiune. ¹⁾

(Va urmá.)

Dr. Gregoriu Silasf.

Resbunarea imperatesei.

Naratiune ruséca.

(Urmare.)

II.

Deja de trei luni apartienea Momanoff curtiei imperatesei. Si ea ins'a-si? — Uitatu a fostu Lanskoy, uitatu pentru frumosulu colonelu, care posiedea intréga anim'a ei; in amorulu seu energicu si pasiunatu, pre care nu-lu ascundea dinaintea nimenui, dins'a incepú a reinviá de nou, a luá acea-si viétia vesela de mai inainte. Si elu? Cu asemenea devotiune iubiá pre muierea, care nu se sfiá a-i documentá amorulu seu infocatu in totu momentulu, carea l'a facutu avutu si onoratu, carea vietiiuá numai pentru dinsulu.

Si Potemkin? Observandu lucrurile cu unu calculu rece lasá se-si urméze cursulu, elu asceptá neinterezandu-se la aparentia de noulu favoritu, carele i facea servitiulu de adjutantu numai „pro forma.“

Ocasiunea benevenita inca nu a sositu, de acea dinsulu asceptá cu tota tenacitatea naturei sale; paciénti'a siconsecuenti'a totu-deuna 'lu ajutara in scopurile sale.

Si mai curéndu, decatu ar' fi cugetatu, a sositu ocasiunea dorita, de a delaturá adeca pre favoritulu periculosu care se aflá pre calea bene ascernuta de a-i ocupá pusetiunea propria.

¹⁾ Imre S. o. c. pag. 9; fr. si tractatulu aceluiași autoriu A nyelv érzés élesztése és ez által a nyelv épségének fentartása Debreczen 1879, pag. 6.

Inainte cu cateva dile a aparutu la curte o noua damicela de onóre a imperatesei si acestu scurtu tempu a fostu de ajunsu spre a cucerf tóte animele cavaleriloru superbi.

Ann'a de Reichshofen erá frumósa! O talia inalta, sveita si totusiu plina, o faciá dulce si dragalasia, cu ochi albastri, inocenti, peru blondinu, abundantu, ce ca-dea pre umerii de alabastru in bucle naturali si gratiöse, — tóte aceste formáu unu esemble atâtu de placufu si atragatoriu, precum e in stare a-lu esoperá numai cea mai intima unire a tuturoru precelentiloru corporali cu cele spirituali.

Afora de frumseti'a, virtutea si spiritulu seu de o cultura fina, Ann'a nu posiedea nemicu. Tatalu-seu, unu nobilu germanu cu puçina stare materiale, cá colonelu alu unui regimentu prestáse servitia escelente Catarinei in revolutiunea, prin carea dins'a a cascigatu tronulu gloriosului Petru. Recunoscenti'a si gratitudinea imperatesei 'lu facura generalu, dar' numai puçini ani a imbracatu densulu acésta demnitate noua, cá-ci mórtea i-a taiatu firulu vietiei. Inca si acumu-si aducea aminte Catarin'a de frumósele lui merite. Ea luá la sine pre unic'a lui fiica si se ingrigi a i-se dá o educatiune démna de pusetiunea venitória ce i-o destináse.

Inainte cu câte-va dile Ann'a a implenitu optu-spre-diece primaveri si acum o introduse imperatés'a la curte cá damicela de onóre, unde frumseti'a ei sublima, curatu germana si de acea pentru rusi cu totul iresistibila atrase asupr'a-si atentiunea generale si captivase tóte animele celoru ce avéu fericirea séu din contra nefericirea de a venf in atingere cu dens'a.

Sunete imbetatórie de musica divina unduláu prin salónele spaçiöse din Sarkoje-Selo; Catarin'a éra-si arangiáse un'a din acele festivitati, acarei descriere fidela nu o poti aflá decátu in povestile din „o mfia si un'a de nopti.“

Pre o estrada redicata sub unu baldachinu de catifea albastra cá ceriulu, intretiesutu cu fire de auru siedea Catarin'a, suridiendu cu serenitate si privindu cu voluptate joculu infocatu alu ospetiloru. Langa fauteuilulu ei stá Alesandru Momanoff, de ce'alalta parte câte-va dame de curte mai betrane si Ann'a de Reichshofen.

Imperatés'a chiamá pre Ann'a la sine.

„Pentruce nu joci copil'a mea?“ o intrebá dens'a.

„Maiestate“ respunse acést'a inchinandu-se, „vedeti cá pentru mene nu a mai remasu neci unu cavaleru disponibilu.“

„Ah, atunci voiu trebui se me ingrigescu eu pentru d.-t'a; Momanoff vá avé onórea de a jocá cu d.-t'a.“

Momanoff pasi numai decátu inainte si conduse pre Ann'a, care-i primi braçulu rosindu, intre sirurile, ce tocmái se postara pentru inceperea polonaisei.“

Acésta polonaisa a formatu punctulu de schimbare in sórtea si viétia intréga alui Momanoff! Dupa finea.

ei, celu mai fierbinte si mai nobilu amoru pentru frumós'a s'a jucatoria s'a incuibatu in anim'a lui cu o putere íresistibila. In puçinele dile, ce le petrecuse Ann'a la curte, densulu abia o vediu de câteva'a ori, si acum o singura óra de jocu in care dinsulu a invetiatu a cunoşce tóte gratiele si frumsetiele corporali si spirituali a acestei copile divine, a fostu de ajunsu pentru a decide asupr'a animei s'ale. Elu sentíá, cá pentru Catarin'a nu nutresce decâtu sentiminte de gratitudine, stima si admiratiune, amorulu seu inse erá concentratu in Ann'a.

Cumcá óre iubescelu si dens'a? Elu nu sciá neci nu avé indrasnéla a cugetá la asia cev'a.

Balulu se fini.

In dilele urmatórie Momanoff si An'a se vedéu in tóta diu'a in cercurile imperatesei si deor'ace dens'a se portá façia cu elu cu multa reserva si timiditate, ma se parea cá mai bucurósa incungiura soçietatea lui, decâtu o cërca, pieptulu seu se smaciná in doreri nespuse. Dar' si la dins'a amorulu erá cea ce o facea in presentia lui incurcata si nesigura. Neci ei nu-i erá Momanoff indiferent, cu foculu primului amoru 'lu incinsese dens'a in anim'a s'a, dar' cum ar' fi potutu sperá ea, o sermana damicela de onóre, ca va fi iubita de acel'a, pre care-lu iubiá Catarin'a. Sermanii, cátu de tare se insieláu ambii!

Catarin'a decise a petrece inea numai câteva dile in Sarskoje-Selo spre a se reíntórce apoi in palatulu de iérna. — In un'a din ultimele seri Ann'a fece singura o preambulare prin parculu minunatu alu castelului. Dens'a voiá se-si iá remasu bunu dela arborii cei be-trani, sub acaroru linisce santa meditáse atátu de adese, meditáse la densulu, la amorulu seu infocatu, pre care trebuíá se-lu inadusiésca in fragedulu seu pieptu.

Fora de voia cararea o conduse printre càile de frundie intunecóse si fora de a cugetá bare-mi se tredi numai la mormentulu lui Lanskoy.

Unu sentiementu de infiore o cuprinse si tocmai voiá a se re'ntórce, candu din dereptulu mormentului pasi inaintea ei o figura inalta, invelita in o manta militara.

„Colonelu Momanoff!“ esclamá Ann'a confusa si rosindu.

„D.-siór'a de Reichshofen!“ strigá si Momanoff in confusiune totu asia de mare.

Ann'a 'si veni mai antaiu in fire; dens'a trebuíá se dica ceva, cá se-si ascundia perplesitatea.

„O convenire caracteristica,“ dise ea fortiandu unu surisu.

„Da.“ dise Momanoff inaltandu-se, „e caracteristica, inse permite-mi d.-ra cá se-ti marturisescu, ce m'a condusu aci; eu voiám se ftu singuru, singuru cu cugetulu la unu amoru nefericitu, ce-mi consuma si frange anim'a, Ann'a, la amorulu pentru D.-t'e!“

Cu façi'a inundata de o rosíetia ardiectoria si tremurandu cu violentia, stetea jun'a si frumós'a fetitia inaintea lui.

„Da,“ continuá elu mai pasiunatu pasindu spre dens'a si prindiendu-o de mana, „Anna, eu te iubescu si nu cedezu, pana ce nu voiu fi auditu din gur'a d.-t'ale sententi'a carea va fi pentru mine cea mai inalta fericire séu cea mai profunda miseria.“

Ann'a erá aprópe de a cadé in lesinu. — Elu o prinse in braçiale s'ale puternice.

Atunci 'si deschise dens'a ochii catra elu si cu deplin'a espressione a celui mai intimu amoru díse incetu:

„Alesandre!“

Cu o exclamatiune de entusiasmu o strinse la pieptulu, la anim'a s'a fierbente, depuse pre busele ei o sarutare intima si infocata si ast'feliu statura inamoratii tempu indelungatu intr'o imbraçiosiare muta, uitandu de tóte din jurulu lor.

Mana in mana si in cea mai profunda tacere se rantórsera in castelu. Ei eráu atátu de fericiti; la venitoriu nu cugetáu, momentulu erá prea dulce, prea abundantu de fericire, spre a-lu profaná cu ingrigiri.

Inainte de a se desparti se intielesera, cá pana candu va durá petrecerea imperatesei in Sarskoje-Selo se convina cátu se va poté de adese la mormentulu lui Lanskoy.

(Va urmá.)

Visu si realitate.

Am visatu doi ochi albastri cá 'n ceru doue stelisióre
Sub o geana rourata: doue limpedi lacrimióre

Cá unu picuru de rubinu,

Si pe-o facia de copila dóue budie dulci de miere,
Intr'unu raiu de fericire doue mandre floricele

Doue dalbe flori de crinu;

Si candu farmecatu, cu sete vream se-mi stringu visulu in bracia
Si se punu pre-a ei guritia cu-unu sarutu a mea viétia

Acestu angeru a sboratu,

Cá steluti'a ce se pierde de pre ceru in valea-adênca
Cá si-unu fluturu ce dispare din valcica dupa-o stânca

Cá unu cantecu departatu.

De-atuncia trecura dile cum se stinge-o sarutare,
Fericitu erám copila candu te-am iutalnit in cale

Si te-am strinsu la sinu cu doru,

Viétia mea trecea ferice, nu sciám alta dulcétia
Decátu se-ti consacru tie totu ce am cu-a mea viétia,

Se iubescu si-apoi se moru.

Astadi sórtea ne desparte si la trist'a despartire
Ochii mei te privescu dulce si o dulce suveniru

Se descépta 'n sinulu meu,

Am vediutu inea odata aceli ochi cá doue stele
Si 'n ei straluciáu si-atuncia doue margaritarele

Cá doi radi din curcubeu;

Am vediutu acésta facia si pre ea acea guritia,
Celea doue flori de auru si-acea mândra gradinitia

Da! esti tu angeru cerescu!

Dómne! am avutu curagiulu se o cátu in lumea 'ntréga,
Se-o mai perdu vai! n'am putere, cá-ci atâta-mi e de draga!

Vai, atâta o iubescu!

Vasiliu B. Munteescu,

SECRETELE A LORU TREI NOPTI

SÉU TREI MORTI VÍI.

(Romanu englesu d. H. Frankstein.)

(Continuare.)

Capitlulu XVI.

Prob'a amorului.

Gwendoline stá la feréstra acoperita încátu-va de perdelele de mătasa, cându vediu venindu pre Ronald Chilton. Ea vediu cum John 'lu intimpiná si-lu conduse in casa, lasându-i calulu, pre care incalcase, unui servu. Dens'a asceptá cá elu se intre in salonu. Dar' junele intrá intr'o alta chilia laterala.

„Ce se insemne acést'a? Are dóra a-i comunicá ceva secretu?“ asiá se intrebá jun'a. Ea de-o luna asceptá respnsu dela Marcham, dar' indesiertu. Dins'a se schimbasse fórté, cu tóte aceste comunicarea secretului nascerei sale nu fú in stare a o umilí; spiritulu ei nobilu remase neatinsu. In presinti'a económei inse se aretá fórté umilita. Avisata singuru numai curagiului seu, suportá biét'a juna cu resolutiune démna originei sale, tóte nefericirile si torturele, cari i se comunicara si cari o ajunsera.

Desi in decursu de câte-va septemani Quillet nu i-se pareá prea afabila, dens'a se mângaiá prin unu nou balsamu, prin vizitele dese a lui Ronald. Erá indatinata a-lu asceptá in tóta diu'a si-lu considerá nu mai multu decâtu pre unu adoratoriu.

„Óre ce are a-i spune Quillet?“ 'si dise jun'a. „Au dóra i-i va dice cá se nu mai vina aici?!“ Apoi luându-si lucrulu, se asediá pre o sofa; cugetulu ei inse erá in chili'a vecina.

John i-i enará junelui istori'a Gwendolinei cádm in urmatoriulu modu: „D-le Chilton! Póte cá te vei mirá cáci te-am poffitu cá se vorbimu ceva privatim, eu, care nu sum aci decâtu unu servu, dar' in absentia marchisului am primulu dreptu; eu si soçi'a mea suntemu ingrigatorii si aperatorii junei Gwendoline Winter. Deci voiu ati vorbi ceva referitoriu la dens'a.“

Ronald Chilton se plecá. Elu nu aretá nici o surprindere la audiulu cuvintelorui lui John.

„D-t'a cercetedi Lonemoor-ulu fórté desu“ continuá John. „D-t'a esti amiculu adoratoriu alu acestei june. Déca nu-ar' fi streina si esita numai acum din pensionatu, atunci nici D-tale nu ti-asiu permite a o visitá. Dar' pentru singurataea ei, me bucuru cá o cercetezi. Eu nu sum vre-unu gentlemanu dar' si eu am ceva idea despre onóre si bunacuvientia, deci am aflatu de bine cá se nu te lasu a vedé pre Gwendoline inainte de a-ti descoperi cev'a despre dens'a. Audit'a-i d-t'a cev'a despre ea?“

„Ba, cáci nime nu-a cutezatu a-mi descoperi nemicu. Ma nici numele ei nu mi-lu amentira nimenea.“

„Asculta-me dara, se-ti spunu, câte se vorbescu despre dens'a,“ adause John. „Fiulu lui Orkney cu nu-

mele Clacston ar' voi se-o ié in casatoriá, dar' ea l'a respnsu. Densulu o urmaresce. Famili'a lui inca e contr'a acestei casatorii, si a scornitu faime rele dicându: cá Gwendoline e o cersitoria si alte multe.“

Façi'a lui Ronald se aprinse, dar' nu díse nemicu.

John continuá: „Gwendoline e o dama, ast'a nici nu e lipsa cá se ti-o mai spunu. Mama-s'a inca de nascere a fostu dama, dar' finitulu ei fú tragicu. Se-ti narezu dara ce mórté avú acést'a.“

John i-i enará acum pre scurtu mórtéa Clarei Markham, pre care o descriesemu mai inainte, — apoi díse: „mi-am tienutu de detorintia a-ti spune adeverulu. Dar' se dispunu acum se-ti aduca calulu?“ — Aceste din urma le dise presupunédu, cá junele Ronald — in urm'a acestei descoperiri — de aci inainte va aflá de nedémna persón'a Gwendolinei.

„Nici decâtu“ respnse liniscitu Ronald Chilton; „eu am venitu se vediu pre Gwendoline.“ Si cu acést'a si intrá in salonu.

La intrarea junelui, Gwendoline se scolá. Elu i-i observá stramutarea dela convenirea ultima. Se apropiá de dens'a si dupa formalitatile de salutatu prescise de moda, se asediá lângá ea.

Nu trebue se credemu cá dóra Ronald a fostu nesimtoriu pentru preferintiele de nascere si origine. Istori'a de mai susu 'lu aficiá fórté, cáci elu se invetiá a iubi pre jun'a fétá cu foculu amorului celui mai castu. Elu erá nobilu in sensulu strictu. Gwendoline inse erá singura, seraca, fóra amici; dar' fora macula si fora parechia, intre cele de sexulu ei; unic'a fientia, pre care o poteá iubi. Anim'a lui sângerá pentru nefericit'a juna. In fine i-i díse: „Gwendolina! Noi nu ne cunóscemu de multu, dar' eu de-atunci te iubescu. — Voiesci se fii soçi'a mea?“

Delicateti'a passionata, cu care fura exprimate aceste cuvinte, atinsera adâncu anim'a junei. Fericirea reinviá in dens'a, asié, încátu nu potú se respnda.

Elu i-i prinse mân'a. Tacerea, rosiati'a si ochii ei i-i fura de ajunsu spre a se convinge cá dens'a se invoiesce. Ronald o strinse in braçié.

Dupa câte-va mominte ea díse: „dar' . . . nu scfi cá eu nu potu se-ti fiu soçi'a?“

„Si, pentru ce?“

„Eu nu-ti spunu, — dar' ace'a se scfi: cá eu nu sum in adeveru ace'a, ce sum la aparintia, nu-su ace'a ce me consideri. Eu nu sum consângén'a lui Markham. N'am dreptu aci, nici nume.“

„John 'mi spuse totulu, dar' ace'a nu e cauza cá se te poti escusá.“

„Ce voru dice la acést'a consangeni d-tale?“ intrebá Gwendoline.

„Eu nu am mama“ respnse junele. „Uniculu consangénu, pre care am se-lu consultezu, este tatalu meu: contele Chilton, care de presinte petrece in Berks la bunurile nóstre. I-i voiu scrie inca astadi.“

Cuvântulu: „conté“ lovi puternicu anim'a junei, căci credea că acestu omu mare si nobilu nu va concede fiului seu a o luá in casatoria. Ronald i-i sciá si chiar' cugetulu ei.

„Tatalu meu nu are alti prunci, si numai fericirea mea 'lu intereséza. Elu te va iubi, Gwendoline. Eu voiu insistá a ne casatori câtu mai curându.“

„Mai bine ai face déca ti-ai luá de soçia o dama cu rangu, ér' nu pre mine . . . .“

„Nici decátu“ respunse junele, „eu voiu a me casatori numai singuru din amóru.“ Si aceste cuvinte junele le intari prin o sarutare. Gwendoline ins'asi se tienú acum démna de a fi soçia lui Ronald, deórece si densulu o tiené démna de elu.

„Déca inse tatalu d-t'ale nu-si va dá invoirea? Eu, pâna cându nu vei avé permisiunea lui: nu voiu a-ti dá respunsu siguru.“

„Cu tóte acestea, eu voiu a me folosi de drepturile unui fidentiatu,“ dise junele; „máne, déca 'mi vei permite, éراسi te voiu cercetá!“

„D-t'a 'mi vei fi totudeaun'a bine-venitu, inse eu nu te voiu asceptá. — John ti-a enaratu istori'a mea, d-t'a me compatimesci si ai vorbitu sub impresiunea prima. Meditéza in asta nópte mai bine asupr'a acestui lueru: si déca precugetarea acést'a ti-ar' scambá planulu, eu nu te voiu calumniá. Máne nu te voiu asceptá.“

Cám dupa una óra dela plecarea lui Ronald ea se pusé si meditá.

In diu'a urmatoria — desi díse că nu-lu va asceptá — ea inse totusi 'lu asceptá. Se imbracă frumosu si cu gustu, apoi se asiediá la feréstr'a salonului si priviá departe pre câmpia cá se-lu póta vedé venindu. Diece óre trecurá si elu nu sosi. Unsprediece óre inca sunara si elu nu se mai aretá. Óre precugetându a abdisu de propusu? astfelu se întrebá dens'a. „Déca pâna la amédiadi nu va veni, atunci 'lu voiu lasá si nu me voiu mai interesá de elu.“

Tóta diu'a trecú si elu nu-a mai venitu. „Ronald a voiitu numai a me seduce prin cuvinte. Eu nu-lu voiu mai vedé. Mi-am pierdutu amantulu pentru totudéun'a!“

(Va urmá.)

P. J. Grapini.

Mari'a mea.

Nici cátra angeri cu aripióre,
Nici cátra rose mirositóre! —
Dar' nici cátra sóre, luna si stea,
Nu potu se-aséménu — pre Mari'a mea!

In sinu la angeri, nu e amóre, ...
Rosele inca-su inghímpatóre,
Sórele, lun'a si stéu'a apunu,
Rivala cu aceste nu potu se-o punu !!

Se amblu in lume câtu voiu amblá
Parechia Mariei nu voiu aflá; —
Căci fiintie scumpe, nevinovate,
Cá Ea in lume nu suntu create!

Iosifu J. Ardeleanu.

CONFERINTIA INTELIGINTIEI ROMANE GR. CAT.

DIN DIECESA GHERLEI

intrunita la Siomeut'a mare in 4 maiu a. e.

Siomeut'a mare in diu'a de Sangeorgiu 1880.

In 4. maiu s'a intrunitu la Siomeut'a mare o cununa frumoasa de inteliginti din mai multe parti ale Diecesei Gherlei in o conferintia, la care a fostu invitata prin neobositulu anteluptatoriu alu cauzeloru nationale, d-lu deputatu dietalu Georgiu Popu de Basesci. Scopulu conferintiei a fostu consultarile si luarea de otariri in caus'a reactivarei sinodalitatiei din Dieces'a Gherlei atátu de semtita si atátu de dorita. Conferintia a duratu pana dupa doue óre, decurgându in cea mai buna ordine sub conducerea biroului alesu adhoc compusu din: Andreiu Medanu cá presiedinte, Dr. Artemiu P. Alexi si Victoru Marcu, cá secretari.

Resultatululu conferintiei este urmatoriulu:

Recunoscându-se necesitatea imperativa de a se reintroduce si la noi odata sinodalitatea avuta in tempii betrani conformu spiritului tempului modernu de constitutionalismu, s'a hotaritu cu unanimitate de a se face toti pasii de lipsa la locurile competente pentru recastigarea acestui dreptu constitutionalu avutu deja. Mai departe s'a alesu o delegatiune compusa din urmatórele persóne: Gavriile Manu din Desiu, Augustu Munteanu, Vasiliu Hossu, Grigoriu Stetiu, Georgiu Popu, Vasiliu Popu, Maximu Popu, Dr. Constantinu Moisilu, Dr. P. Alexi, Andreiu Medanu, Vasiliu Indrea, Nicolau Nilvanu, Josifu Popu, Alexa Ferentiu, Josifu Popu, Dr. J. Miháli, Gavriile Manu din Bistritia, Danila Lica, Alesandru Bohatielu si Mihailu Bohatielu.

Acesta delegatiune s'a insarcinatu de a elaborá unu memorandu in care se se manifeste tóte gravamanile si dorintiele Romaniloru. Pentru inaintarea acestui memorandu la episcopulu din Gherl'a delegatiunea va medilocí compunerea unei deputatiuni câtu se póte de numeroasa din tóte tienuturile Diecesei. Delegatiunea 'si va obtiené mandatulu pana atunci pana candu va esoperá dela Governulu diecesanu, respective dela episcopu unu resultatu hotaritu in acést'a, candu apoi 'si va depune mandatulu in manile acelei deputatiuni, ce va inaintá memorandulu.

La trei óre s'au adunatu participatorii la unu banchetu in ospelulu opidanu, la care toastele numerose nu au lipsitu. Sirulu toasteloru l'a deschisu d-lu Josifu Popu pentru Maiestatea S'a si famili'a domnitória. Toastele ce au urmatu s'au redicatu pentru diferite persóne illustre ale natiunei, precum si pentru principii si idei salutare pentru romanismu, accentuandu-se cu deosebire principiulu unirei in tóte afacerile publice nationale si cu deosebire in recastigarea sinodalitatii besericei romane gr. cat. Cu mare entusiasmu s'a primitu toastulu radicatú de d. G. Manu in onórea d-lui Georgiu Popu in acarui predi onomastica se aflá, precum si a d. Dr. Alexi redicatu in onórea d-lui Georgiu Baritiu, acarui onomastica s'a felicitatu pe cale telegrafica. Banchetulu a duratu pana catra 6 óre, candu intre imbraciosierile cele mai calduróse s'au departatu participatorii, ducandu cu sine suvenirile cele mai placute si dorinti'a cea mai fierbinte de a-se reintálbí câtu mai curundu la Gherl'a in sinodu mestecatú.

Dorimu si noi din anima cá esemplulu intelegintiei romane adunate la Siomeut'a mare se-lu vedemu imitatú de catra intréga inteleginti'a romana gr. cat. din tóte diecesele. Dorimu cá in scurta vreme se vedemu realisându-se cele mai fierbinti aspiratiuni ale Romaniloru

gr. cat. de a se bucurá si dinsii de acele favoruri constitutionale ale spiritului timpului, de cari se bucura tóte natiunile si tóte confesiunile din patri'a nóstra.

Deie Domnedieu cá conferinti'a din Siomeut'a se fia inceputulu unei era noua pe terenulu scólei si alu besericei nóstre nationale, deie Domnedieu, cá in scurta vreme se serbamu renascerea sinodalitatiei basericei romane gr. cat. intru prosperitatea si salutea némului nostru.

P. T.

Clusiu in 25 aprilie 1880.

Stimate domnule redactoru!

Factorulu celu mai puternicu, la care se reducu tóte mediulócele, capabile de a impinenti progressulu unei natiuni in sciintia si cultura, de a-i creá armele cele mai tari de aperare in contr'a inimiciloru, dandu-i nedisputaver'a garantia pentru prosperarea s'a nationale, este de securu solidaritatea. Solidaritatea este unire, unirea este putere.

Acestu adeveru a strabatutu de-odata cu redeseptarea nationale in adênculu animei fiacarui romanu. Acestu adeveru ni dá vitalulu nutrimentu si impulsu la crearea mediulóceloru indicate. Principiulu solidaritatiei dá si junimei romane dela institutele mai inalte impulsu de a formá societati, alu caroru scopu este: latirea si promovarea sciintiei si a culturai nationale. Despre aceea, cá nisuintiele junimei de adi sunt precegetate, serióse si au in vedere scopulu comunu, ne vomu convinge usioru, déca vomu cugetá la progressulu ce 'lu facu intr' unu timpu scurtu; déca vomu cugeta, cá abia apucá a-si ascurá esistentia reuniuniloru si indata a imbraçiosiatu si alte scopuri filantropice-nationale. O astfelu de intreprindere salutaru imbraçiosieza si junimea universitariu din Clusiu, candu in decursulu anului acestuia voesce se arangieze unu maialu in favorulu fondului unui gimnasiu infintiandu in Siomeut'a-mare (com. Satu-mare) si in favorulu fondului scólei confessiunale din Giláu (comit. Clusiuului). Prin acést'a are de scopu pe de o parte a reinprospetá si promová o idea de mare salute pentru romanismulu intregu; éra pe de alta parte a scapá de perire o scóla a unei comune, care a avutu si va se aiba unu nume nestersu in istori'a romaniloru.

Ambele idei sunt nobile, salutarie, ambele au un'a si aceasi directiune, adeca promovarea culturai nationale, care este prim'a, unic'a conditiune a bunei stari pentru poporu, pentru cá tóte suntu trecatórie pe faci'a pamentului, tóte peru, tóte disparu sub viscólele seculeroru, un'a este, care nu pere, nu dispare nici odata si acést'a e cultur'a.

Suntemu deci pré convinsi, cá onoratulu publicu romanescu, — cá la alte ocasiuni, si de astadata ne va spriginí cu cea mai mare caldura la acést'a intreprindere, si nu va lasá, — pentru-cá nu póte se lase se dè uitarei o idea, a carei realizare este cestiunea esistentiei a cátoru-va mii de romani; de alta parte nu póte suferi cu sufletu liniscitu, cá se védia inchisa o scóla deja infintiatu, se védia ruinatu uniculu asilu alu unei comune

de mare insemnatate. Déca este vreo intreprindere, de mare importantia pentru noi romanii; intreprindere care pretinde unu spriginu caldurosu si sacrificii mari: atunci intreprinderea de faci'a a junimei din Clusiu merita tóta atentiunea si maranimositatea stimatului publicu. Despre acestu adeveru va fi convinsu fiasce-care romanu, care cunósce numai puçinu relatiunile romaniloru din Satu-mare si comitatele vecine, care scie numai ceva despre fondurile infintiate inca pe la anii 1861 — 62 spre redicarea unui gimnasiu romanescu, care a auditu ceva despre trist'a stare materiale a scólei din Giláu. Poporulu romanu din acesie tienuturi, care este in preponderantia faci'a de celelalte nationalitati, este unu poporu bravu, bineconservatu, laboriosu, crutiatoriu, ingeniosu, cu moralitate si simtieminte nobile, suferu inse multe lipse ba potemu dice, este aprópe de ruinare, este aprópe de contopíre cu elementele straine, neavendu nici unu refugiu, nici unu asilu, care se-lu apere in contra furtuneleru.

Unu asemenea asilu nu-lu póte constitui decâtu unu institutu romanescu de invetiamentu. Pre lênga tóte silintiele, ce si le-a datu acestu nenorocitu poporu, pëna acumu, nu i-a successu a-si radicá unu asemenea santu locasiu, unde se se póta adapostí si incaldí sentiemintele conservarii nationale, ce sunt in peptulu seu atátu de ví!

Inca la anul 1862 se adunara romanii din comitatulu Satu-mare, Maramuresiu si Ugocea in Seinu, unde, recunoscêndu cu totii necesitatea unui gimnasiu romanescu in acestu orasiu, au si inceputu subscrierile in bani, si inca in siedinti'a prima s'au subscrisu aprópe la 5000 flor.

Timpurile nefavoritóre, cu deosebire miscarile politice din anii siesedieci contribuira, cá acésta insemnata cauza se remana nedeslegata pëna la 1875, candu de nou se adunara romanii din aceste comitate si din districtulu Cetatiei de pétra in Bai'a mare totu din acésta cauza. Adunarea acést'a discutá cu deosebire cestiunea, unde ar' fi locul celu mai potrivit pentru infintiarea noului gimnasiu. Mai multi barbati de insemnatate au fostu de opiniune, cá locul celu mai potrivit este in Siomeut'a-mare, pentru cá: 1) Siomeut'a are o inteligentia mai numerosa; 2) este in centrulu comitatelor Satu-mare, Maramuresiu, Solnocu interioru (Selagiu) si Solnocu-Doboca (Ardélu).

3. Atátu edificii cátu si locu de edificatu se afla in mai mare mesura. Unindu-se fondulu gimnasiului proiectatu in Seinu cu fondulu celui proiectatu in Siomeut'a-mare, care este mai considerabilu, in scurtu timpu se va poté realisá visulu de auru alu romaniloru din aceste tienuturi. Decissiunea definitiva in asta privintia a remasu a-se luá in o siedintia ulterióra din Siomeut'a-mare. Dorere inse, acést'a siedintia nici pëna adi nu s'a tenuu inca.

Totu la a. 1862 vedemu pe romanii din Chióru adunandu-se in Siomeut'a-mare, unde comunele oferindu si banii imprumutului pentru infintiarea unui gim-

naşiu în acestu oraziu, destinéza spre acestu scopu o suma de aprópe 80.000 fl. Acést'a donatiune facuta in modu legalu se aterne din siedinti'a municipale a districtului Cetatei de pétra la locotenenti'a din Vien'a spre aprobare. Caus'a inse a remasu pendente pēna la restituirea ministeriului ungurescu, caruia éraşi i s'a transpusu spre aprobare. De aici apoi s'a retransmisu cu resolutiunea urmatória:

„Fiesce-care locuitoriu, care a contribuitu la imprumutulu comuneloru, se fia întrebatu in persóna, déca consimte la donatiunea facuta?“ Lucru naturalu, cá o astfelu de resolutiune nu s'a potutu duce in deplinire, pentru cá: 1) dintre listele comuneloru multe s'au perdutu; 2) dintre contribuitori multi au muritu séu s'au departatu din comune. Prin urmare siedinti'a municipale a Chiorului tienuta la 1872 a decisu: se se astérna caus'a de nou la ministeriu, rogandu-lu se apróbe donatiunile facute. De atunci trecura 8 ani si din partea ministeriului de culte inca nici o decisiune nu s'a adusu in acést'a cauza.

Speramu inse, cá la urgearea din partea celor competentu in scurtu se va resolvá favorabilu acést'a cestiune importanta; speramu totodata, cá comitetulu administrativu pentru fondulu gimnasiunii din Seini, tienendu cátu de curéndu o siedintia, care dupa decisiunea din 1875 are se fia tienuta in Siomecut'a mare, va decide definitivu unirea acestoru dóue fonduri si va luá tóte mesurile necesare pentru de a se infintiá cátu de curéndu in Siomecut'a mare celu puçinn unu gimnasiu inferioru.

Nefindu in placut'a positiune de a dispune de tóte

datele, pe bas'a caror'a am poté compune o istoria mai esacta despre infintiarea si starea acestoru fonduri, suntemu nevoiti a ne restringe la cele amintite, cari inse suntu de ajunsu pentru a convinge pe ori-care romanu, cá infintiarea acestui gimnasiu, care este o cestiune de esistencia nationale, nu este asia departe: avemu inse numai lipsa de vointia firma, constantia neclintita, curagiu barbatescu, si nu preste multu vomu dispune in Siomecut'a mare de unu institutu, care va fi scutulu celu mai puternicu pentru romanii din acéste tienuturi, deórace pe lângá alte binefaceri i va retiené dela alunecarea si contopirea cu elementele straine.

Avemu firm'a credintia, cá generosulu publicu romanu nu va întârdiá a dá concursulu seu junimei romane, candu ea inca voiesce se atinga unu scopu, desi mai modestu, dér' nu mai puçinu importantu din punctulu de vedere alu culturei nationale prin man'a de ajutoriu, ce are cea mai caldurósa dorintia de a întinde seólei romanesci din Gilau.

Suntemu convinsi pre deplinu, cá acést'a rogare ferbinte va aflá resunetu in tóte animele romanesci, suntemu convinsi, cá fia-care romanu adevératu avendu in vedere generósele tendintie ale junimei romane va oferi obolulu seu pe altariulu frumósei fapte ce vrea se indeplinéscá pentru alinarea si mangaerea confratiloru de acelaşu sange, la cari:

„ . . . e putredu marulu, si nu-i modu de curatire,
Totusi, ce se speréda, suntu simburii din elu;
Acestia ceru plantare, silintia si unire,
Si ér' va cresce cedrulu din ramulu tenerelu!“

Pentru comitetulu arangiatoriu:

Teodoru Mihályi, presied.

Vicentiu Nicóra, secret.

Societatea actiunara franco-ungara de Assecuratiune

care dispune de unu capitalu fundationalu de

➔ 20 milliône de franci in auru ➔

primesce assecuratiuni pre lângá pretiurile cele mai moderate:

1. contr'a dauneloru de focu si trasnetu;
2. contr'a dauneloru din grindina
3. contr'a dauneloru de transportu; — si
4. assecuratiuni de capitale pe viéti'a omului intru tóte modalitatile.

Subscri'sa Agentura principala a societatiei — in apropiarea tempului de assecuratiune contr'a dauneloru de grindina — atrage atentiunea p. t. publicu assecuratoriulu cu deosebire asupr'a impregiurarei ca numit'a societate din pretiulu ordinariulu de assecuratiune contr'a dauneloru de grindina

1. la assecuratiune de papusioiu (cucuruzu, malaiu) si de plante spicóse precum si de ori ce plante comerciale **da unu scadiementu de 50 %;**
2. ér' la assecuratiuni de tutunu (tabacu, dohanu) si vinia **scadiementu de 20 %.**

Agentur'a principala din Clusiu.

Assecuratiunile de totu soiulu se primescu la Agentur'a din Gherl'a prin d-lu

NYEGRUTZ JENÓ.

2—3.

Proprietariu, Editoru si Redactoru respundietoriulu: **Niculae F. Negrutiu.**

Gherl'a. Imprimari'a „Georgiu-Lazaru.“ 1880.